

IŠVADA DĖL KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS NUSTATYMO

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalimi, Korupcijos rizikos analizės tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 „Dėl korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos patvirtinimo“ bei atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170 „Dėl Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų patvirtinimo“ patvirtintomis rekomendacijomis buvo atliktas UAB „VAATC“ (toliau – Bendrovė) veiklos srities, kurioje egzistuoja korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymas bei vertinimas.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą ir vertinimą atliko bei parengė išvadą Teisės tarnybos viešųjų pirkimų specialistė - teisininkė Jolanta Truncė.

Nustatant Bendrovės korupcijos pasireiškimo tikimybę analizuotas laikotarpis nuo 2020 m. rugsėjo 1 d. iki 2021 m. lapkričio 1 d.

Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nustatyti kriterijai, kurie numato, kad įstaigos veiklos sritis priskiriama prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, jeigu atitinka vieną ar kelis iš šių kriterijų:

- 1) padaryta korupcinio pobūdžio nusikalstama veika;
- 2) pagrindinės funkcijos yra kontrolės ar priežiūros vykdymas;
- 3) atskirų valstybės tarnautojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė nėra išsamiai reglamentuotos;
- 4) veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu;
- 5) daugiausia priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo;
- 6) naudojama valstybės ar tarnybos paslaptį sudaranti informacija;
- 7) anksčiau atlikus korupcijos rizikos analizę, buvo nustatyta veiklos trūkumų.

Pažymėtina, kad atliekų priėmimo Vilniaus regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne (toliau – Sąvartynas) veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje, Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo 6 punkte nurodytą kriterijų, pagal kurį nustatoma, ar valstybės ar savivaldybės įstaigos veiklos sritis priskiriama prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė: daugiausia priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo.

Pasirinkimą įvertinti korupcijos tikimybės požiūriu atliekų priėmimo Sąvartyne veiklos sritį lėmė aplinkybės, kad Bendrovėje ši sritis niekada nebuvo analizuota bei tai, kad atliekų tvarkymas yra viena iš prioritetinių sričių, kurios Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. XII-1537 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos patvirtinimo“, minima kaip svarbi korupcijos sąlygų ir rizikos mažinimo ir šalinimo, korupcijos rizikos valdymo aspektu. Programos 27.3. punkte įvardijama, kad siekiant didesnio viešojo sektoriaus valdymo efektyvumo, sprendimų ir procedūrų skaidrumo, viešumo ir atskaitingumo visuomenei,

didesnio valstybės tarnybos atsparumo korupcijai privaloma sumažinti korupcijos pasireiškimo prielaidas gaminių, pakuočių, atliekų apskaitos ir tvarkymo srityse, didinant aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės skaidrumą, mažinant administracinę našą ūkio subjektams.

Analizės Bendrovėje tikslas – korupcijos rizikos veiksnių nustatymas, o nustačius korupcijos rizikos veiksnius, kurie gali sudaryti prielaidas darbuotojams padaryti korupcinio pobūdžio pažeidimus, nustatyti priemones, kurios galėtų juos sumažinti ir panaikinti.

Nustatant korupcijos rizikos veiksnius pasirinktoje srityje buvo nagrinėjami Bendrovės teisės aktai. Vertinta:

- ar nagrinėjamose srityse priimti visi įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai;
- ar Bendrovės priimtuose įstatymų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose nustatyta sprendimų priėmimo tvarka yra skaidri ir pakankama, ar joje nesuteikiama per daug įgaliojimų Bendrovės darbuotojams veikti savo nuožiūra ir ar nenustatoma perteklinių reikalavimų;
- ar Bendrovės priimtuose įstatymų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose įtvirtinta vidaus kontrolės tvarka, ar vidaus kontrolės sistema veikia tinkamai;
- ar nagrinėjamoje srityje laikomasi teisės aktų, reikalavimų.

Analizuoti teisės aktai:

- Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas;
- Atliekų tvarkymo taisyklės¹;
- Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklės²;
- UAB „VAATC“ asbesto ir savo sudėtyje asbesto turinčių atliekų priėmimo Vilniaus regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne taisyklės. Darbų saugos ir sveikatos instrukcija, patvirtintos UAB „VAATC“ direktoriaus 2019 m. balandžio 3 d. įsakymu Nr. Nr. 1.24-VĮ-20/2019 „Dėl UAB „VAATC“ asbesto ir savo sudėtyje asbesto turinčių atliekų priėmimo Vilniaus regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne taisyklių. Darbų saugos ir sveikatos instrukcijos, patvirtinimo“;
- UAB „VAATC“ atliekų priėmimo ir tvarkymo sąvartyne procesas, patvirtintas UAB „VAATC“ direktoriaus 2021 m. kovo 1 d. įsakymu Nr. Nr. 1.24E-VĮ-21-0014 „Dėl UAB „VAATC“ atliekų priėmimo ir tvarkymo sąvartyne proceso, atliekų priėmimo subproceso, atliekų kaupimo formavimo subproceso ir filtrato tvarkymo subproceso patvirtinimo“;
- UAB „VAATC“ direktoriaus 2020 m. gegužės 25 d. įsakymas Nr. 1.24-VĮ-29/2020 „Dėl atsiskaitymo už į Vilniaus regioninį nepavojingųjų atliekų sąvartyną šalinti pristatytas atliekas“;
- Vilniaus regioninio nepavojingųjų atliekų sąvartyno atliekų šalinimo techninis reglamentas.

Bendrovė eksploatuoja Vilniaus regioninį nepavojingųjų atliekų sąvartyną, į kurią priimamos išrūšiuotos, apdorotos atliekos netinkančios tolimesniam panaudojimui. Sąvartyne dirba 3 operatoriai - kontrolieriai, priimančys atliekas ir vykdančys atliekų priėmimo apskaitą.

Buvo atlikta operatorių – kontrolierių žodinė apklausa (toliau – Apklausa), kuria buvo siekiama sužinoti, kaip jie patys vertina korupcijos pasireiškimo tikimybę jų veikloje. Apklausos

¹ Atliekų tvarkymo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999-07-14 įsakymu Nr. 217 „Dėl atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“.

² Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. spalio 18 d. įsakymu Nr. 444 „Dėl Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklių patvirtinimo“.

metu pastebėta, kad darbuotojai asmeniškai priima klausimus apie korupcijos pasireiškimą bei vengia apie tai kalbėti, iš karto patikindami, kad jų veikloje korupcija nėra galima, visgi, plačiau paaiškinus, kad kalbame apie korupcijos pasireiškimo tikimybę, darbuotojai tapo atviresni ir nurodė, kad jų manymu tokia tikimybė egzistuoja priimant atliekas nesilaikant nustatytų reikalavimų. Vieną iš rizikų operatoriai – kontrolieriai nurodė negalimų priimti atliekų priėmimą. Kalbinti Gamybinio proceso tarnybos vadovė ir sąvartyno viršininkas pažymėjo, kad su darbuotojais yra nuolat bendraujama korupcijos temomis, darbuotojai informuoti, kaip turėtų elgtis susidūrę su korupcija. Tačiau visgi, pastebėtina, kad temos korupcijos tema yra „gąsdinančios“, todėl reikalinga stiprinti sampratą šioje srityje.

Vertinant Bendrovėje priimtų teisės aktų nuostatų atitikimą Atliekų tvarkymo įstatymui, Atliekų tvarkymo taisyklėms³, Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklėms⁴ trūkumų ar prieštaravimų nenustatyta.

Pagrindines atliekų priėmimo Sąvartyne procedūrų taisykles nustato Vilniaus regioninio nepavojingųjų atliekų sąvartyno atliekų šalinimo techninis reglamentas. Jame nustatyta, kad atliekos į Sąvartyną gali būti priimanos pagal sudarytą atliekų tvarkymo sutartį su Bendrove, o esant vienkartiniam atliekų pristatymui atsiskaitoma vietoje, Sąvartyne. Pažymėtina, kad nuo 2020 m. birželio 1 d. atsisakyta grynųjų pinigų atsiskaitant už į Sąvartyną šalinti pristatytas atliekas. Atliekų priėmimo tvarka nėra sudėtinga. Privažiavęs prie pakeliamos užtvartos vairuotojas privalo parodyti lydraštį (deklaraciją) (jei lydraščio (deklaracijos) neturi – užpildomas vietoje). Vizualiai patikrinama ar atvežtų atliekų sudėtis atitinka lydraštyje (deklaracijoje) aprašytą atliekų sudėtį. Visos pristatytos atliekos yra pasveriamos auto svarstyklėmis. Pristatytų atliekų kiekis fiksuojamas automatiškai apskaitos sistemoje, operatorius – kontrolierius neturi galimybės šio kiekio tikslinti. Pastebėtina, kad atliekų priėmimo metu operatorius – kontrolierius atlieka tik vizualinę atvežtų atliekų kontrolę, tačiau atliekų sudėtis dar kartą (taip pat vizualiai) tikrinama atliekų išpylimo vietoje kito operatorius – kontrolierius. Pažymėtina, kad Vilniaus regioninio nepavojingųjų atliekų sąvartyno atliekų šalinimo techniniame reglamente procedūros eiga išdėstyta išsamiai ir aiškiai, nurodant kiekvieno etapo aprašymą, su kuriuo susipažinęs Sąvartyno operatorius – kontrolierius atlieka reikalingus veiksmus. Atliekų priėmimo procesą iliustruoja ir Bendrovėje patvirtintas atliekų priėmimo subprocesas.

Pastebėtina, kad korupcijos pasireiškimo tikimybė yra mažesnė, kai atliekos į Sąvartyną yra pristatomos pagal su Bendrove sudarytas sutartis, kuriose atitinkamai nustatyta tvarka dėl pristatomų atliekų sudėties bei informacija apie atliekas fiksuojama atliekų apskaitos sistemoje – GPAIS (vieninga gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinė sistema). Tuo tarpu, pristatant atliekas ne pagal sutartis tikimybė pasireikšti korupcijai yra didesnė. Kaip vieną iš korupcijos rizikos veiksnių priimant atliekas, Sąvartyno viršininkas įvardijo „pakankamai laisvą“ pakeliamo užtvartos reguliavimą, t. y. operatorius – kontrolierius gali pakelti užtvartą, tokiu atveju sudaroma galimybė pravažiuoti pro šoną ir atliekų nepasverti. Šią riziką yra galimybė kontroliuoti, nes pakeliamas užtvartas fiksuoja pakėlimų – nuleidimų skaičių, o teritorija yra stebima vaizdo stebėjimo kameromis. Sąvartyno viršininkas įvardija, kad periodiškai atlieka patikrinimą peržiūrėdamas vaizdo kamerų

---

³ Atliekų tvarkymo taisyklės, patvirtintos aplinkos ministro 1999-07-14 įsakymu Nr. 217 „Dėl atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“.

⁴ Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. spalio 18 d. įsakymu Nr. 444 „Dėl Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklių patvirtinimo“.

įrašus, tačiau tokia kontrolės priemonė nėra įtvirtinta nei viename Bendrovės vidiniame teisės akte, todėl nėra aiškus kontrolės mechanizmas, periodiškumas ir pan.

Asbesto ir savo sudėtyje turinčių asbesto atliekų priėmimo tvarką nustato atskiras teisės aktas – UAB „VAATC“ asbesto ir savo sudėtyje asbesto turinčių atliekų priėmimo Vilniaus regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne taisyklės (toliau – Taisyklės). Taisyklėse nustatyta aiški asbesto ar savo sudėtyje turinčių asbesto atliekų priėmimo tvarka, nustatanti pakavimo reikalavimus taip pat apibrėžianti šalinimo tvarką bei veiksmų eigą pastebėjus pažeistą asbesto turinčių atliekų pakuotę. Taisyklėse išsamiai nurodomos operatorių – kontrolierių pareigos ir teisės dėl netinkamai pristatytų (supakuotų) atliekų.

Siekiant didesnio skaidrumo Bendrovė savo internetiniame tinklalapyje skelbia informaciją apie į Sąvartyną pristatytų atliekų kiekius per praėjusią savaitę, nurodant atliekų vežėjo pavadinimą, pristatytą atliekų kiekį tonomis bei savivaldybę, iš kurios atliekos buvo pristatytos. Visgi, patikrinus skelbiamą informaciją, pastebėtina, kad einamųjų metų kiekiai nėra viešinami tvarkingai, t. y. nėra užtikrinamas skelbimas kas savaitę.

Apžvelgus atliekų priėmimo Sąvartyne procesą, identifikuojami šie korupcijos rizikos veiksniai atliekų priėmimo Sąvartyne veikloje:

- tikimybė priimti nepriimtinas atliekas už mokesį operatoriui – kontrolieriui;
- tikimybė nepasvėrus priimti atliekas už mokesį operatoriui – kontrolieriui.

Išanalizavus Bendrovės teisės aktus, reglamentuojančius atliekų priėmimą Sąvartyne, darytina išvada, kad korupcijos rizika egzistuoja, tačiau ji yra maža. Visgi pastebėtina, kad operatoriai – kontrolieriai priimant sprendimus turi pakankamai laisvės juos priimti. Pažymėtina, kad nei viename Bendrovės teisės akte nėra nustatytų atliekų priėmimo į Sąvartyną veiklos kontrolės priemonių.

Siūlymai dėl korupcijos rizikos veiksnių neigiamos įtakos panaikinimo ar sumažinimo:

Eil. Nr.	Tikslas	Priemonė	Terminas
1.	Daugiau dėmesio skirti operatorių – kontrolierių ir visuomenės švietimui	Organizuojant susitikimus/mokymus su operatoriais – kontrolieriais, įtraukti antikorpucinį švietimą	Nuolat
		Informaciniai į visuomenę orientuoti pranešimai apie atliekų priėmimą Sąvartyne Bendrovės internetinėje svetainėje ir visuomenės informavimo priemonėse	Nuolat
		Informacinės priemonės apie nepakantumą korupcijai (lipdukai, plakatai)	Nuolat
		Periodiškai priminti apie Bendrovėje veikiančią informacijos apie pažeidimus teikimo vidinį kanalą	Du kartus per metus.

2.	Atliekų priėmimo Sąvartyne veiklos priežiūra	Bendrovės vidinių teisės aktų peržiūra numatant kontrolės priemones	2022 m. I ketv.
3.	Skaidrumas	Priimamų atliekų kiekių skelbimas Bendrovės internetinėje svetainėje. Nesilaikant skelbimo tvarkos, realizuoti atsakomybę už pavedimų nevykdymą	Nuolat

Siekiant užtikrinti kuo skaidresnę veiklą Bendrovėje patvirtintas vidaus auditų procesas⁵, kuris nustato vidaus auditų atlikimo tvarką Bendrovėje, įskaitant atliekų valdymo proceso Sąvartyne vertinimą. Taip pat Bendrovėje veikia informacijos apie pažeidimus UAB „VAATC“ teikimo vidinis kanalas⁶, kuris suteikia galimybę pateikti informaciją apie galimai rengiamus, padarytus ar daromus pažeidimus Bendrovėje.

Parengė J. Truncė, tel. +3706 80 46457, el. p. jolantat@vaatc.lt

⁵ UAB „VAATC“ direktoriaus 2019 m. rugsėjo 26 d. įsakymas Nr. 1.24-VI-52/2019 „Dėl UAB „VAATC“ vidaus auditų planavimo ir vykdymo proceso patvirtinimo“, UAB „VAATC“ direktoriaus 2019 m. rugpjūčio 31 d. įsakymas Nr. 1.24-VI-51/2020 „Dėl 2020 m. UAB "VAATC" vidaus auditų atlikimo plano patvirtinimo“.

⁶ <https://www.vaatc.lt/apie-bendrove/korupcijos-prevencija/korupcijos-pasireiskimo-tikimybe-2/>